

Αθήνα, 25 Οκτωβρίου 2019

Θέμα: Υπόμνημα προς Βουλή των Ελλήνων σχετικά με το Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη «Περί διεθνούς προστασίας και άλλες διατάξεις»

Αξιότιμα μέλη της Βουλής των Ελλήνων,

Οι παρακάτω υπογράφουσες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, με πολύχρονη παρουσία στο Προσφυγικό και Μεταναστευτικό στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, μελετήσαμε στο βαθμό που μας επιτράπηκε, το Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη «Περί διεθνούς προστασίας και άλλες διατάξεις» το οποίο συζητείται στη Βουλή και θα θέλαμε να λάβετε υπόψη σας τα κύρια σχόλιά μας.

Ως προκαταρκτικό σχόλιο, εκφράζουμε την απογοήτευσή μας αναφορικά με την περιορισμένη διάρκεια της δημόσιας διαβούλευσης (μόλις τέσσερις εργάσιμες ημέρες), καθώς και ως προς την κατάθεση του Νομοσχεδίου στη Βουλή αμέσως μετά το τέλος της, γεγονότα που δεν επέτρεψαν ούτε την επαρκή μελέτη και υποβολή σχολίων και παρατηρήσεων επί του πλήθους κομβικών διατάξεων του προτεινόμενου Νομοσχεδίου, αλλά ούτε και την επαρκή επεξεργασία των όσων σχολίων τελικά κατατέθηκαν, όπως φανερώνεται από την επί το πλείστον προσχηματική αιτιολόγηση της απόρριψής τους με το πέρας της διαδικασίας.

Το εν λόγω σχέδιο νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη για τη διεθνή προστασία το οποίο προβαίνει στην εκ νέου ενσωμάτωση τριών κοινοτικών Οδηγιών για τη διεθνή προστασία, για την υποδοχή και φιλοξενία των αιτούντων διεθνή προστασία, αποτελεί σημαντική οπισθοδρόμηση ως προς την εφαρμογή τους στην ελληνική Νομοθεσία, καθώς αντικαθιστά προηγουμένως ευνοϊκότερες διατάξεις, με την υιοθέτηση των πλέον κατώτατων μέτρων (standards) που προβλέπουν οι εν λόγω Οδηγίες. Συνεπώς, το προτεινόμενο Νομοσχέδιο αποτελεί τυπική μόνο συμμόρφωση της Πολιτείας με τις υποχρεώσεις της βάσει του ενωσιακού δικαίου.

Την ίδια στιγμή, θέτει **πληθώρα διαδικαστικών εμποδίων ως προς την πραγματική άσκηση των δικαιωμάτων των αιτούντων διεθνή προστασία**, τόσο στο πλαίσιο της διαδικασίας υποδοχής, όσο και ιδίως στο πλαίσιο της διαδικασίας ασύλου. Γεγονός που, κατά την εφαρμογή του, δύναται να οδηγήσει σε παραβίαση ακόμη και των ως άνω κατώτατων μέτρων (standards) και άρα σε εκ νέου έκθεση της χώρας μας διεθνώς.

Παράλληλα, διαφαίνεται ότι η εφαρμογή σημαντικού αριθμού των διατάξεων του σχεδίου νόμου δεν θα μπορέσει να εξυπηρετηθεί από την ήδη υποστελεχωμένη διοίκηση, η οποία καλείται να αναλάβει σημαντικές επιπλέον, διαδικαστικές υποχρεώσεις, χωρίς, ωστόσο, να καθίσταται σαφές το πώς θα επιτευχθεί η απαραίτητη ενίσχυσή της, προκειμένου να ανταποκριθεί. Τούτο, δε, παρά το ότι η δυνητική αδυναμία ανταπόκρισης της διοίκησης, μπορεί να οδηγήσει σε κατ' ουσία απόρριψη των αιτημάτων ασύλου στο δεύτερο βαθμό, χωρίς καν εξέτασή τους.

Ενδεικτικά, αναφέρεται η εισαχθείσα απαίτηση (άρθρο 97) αυτοπρόσωπης παρουσίας των αιτούντων ενώπιον των Επιτροπών Προσφυγών ή/και η αποστολή βεβαίωσης από τον αρμόδιο Διοικητή του Κέντρου Υποδοχής/Φιλοξενίας, ως απαραίτητη προϋπόθεση για την εξέταση των αιτημάτων τους. Δεδομένου ότι από το σύνολο των Δομών της ενδοχώρας, σε μόλις τρεις (Ελαιώνας, Σχιστό και Διαβατά Θεσ/νίκης) έχουν διοριστεί Προϊστάμενοι από την ΥΠΥΤ, ενώ οι λοιπές λειτουργούν υπό αδιευκρίνιστο καθεστώς, καθώς και του ότι δεν προβλέπεται τρόπος μεταφοράς των αιτούντων από τις απόμακρες, στην πλειοψηφία τους, Δομές της ενδοχώρας, καθίσταται σαφές πως η εν λόγω πρόβλεψη είναι αδύνατον να υλοποιηθεί. Ως αποτέλεσμα, η αδυναμία ανταπόκρισης των προσφευγόντων στην ως άνω υποχρέωση προβλέπεται να οδηγήσει στην απόρριψη των αιτημάτων τους ως «προδήλως αβάσιμων». Δύναται, δηλαδή, να τιμωρείται ο προσφεύγων και μάλιστα με ρίσκο επιστροφής στη χώρα δίωξής του, λόγω αδυναμιών της ελληνικής διοίκησης. Επιπλέον, η ρύθμιση αυτή δεν είναι σύμφωνα με την αρχή της αποτελεσματικής προσφυγής, που επιβάλλεται να είναι προσβάσιμη στον απορριφθέντα αιτούντα άσυλο.

Περαιτέρω, αναφέρονται οι ήδη, υφιστάμενες ελλείψεις σε προσωπικό διερμηνέων, ιατρών και ψυχοκοινωνικού επαγγελματιών, οι οποίες και ευθύνονται μερικώς για τις παρατεταμένες αργοπορίες στην ολοκλήρωση της διαδικασίας ασύλου, αλλά και άνευ των οποίων καθίσταται αδύνατη η ουσιαστική και δίκαιη εξέταση των αιτημάτων ασύλου και ιδίως ο εντοπισμός των ευάλωτων περιπτώσεων προσφύγων και αιτούντων διεθνή προστασία. Σε ό,τι αφορά τις προαναφερθείσες ειδικότητες, αρκεί να επισημανθεί πως το χρηματοδοτούμενο από ευρωπαϊκά κονδύλια πρόγραμμα Philos, το οποίο υλοποιείται από τον ΕΟΔΥ και αποσκοπεί στην διαπίστωση των ευάλωτοτήτων και την κάλυψη των ιατρικών και ψυχοκοινωνικών αναγκών των προσφύγων και αιτούντων άσυλο ανά τους καταυλισμούς των νησιών και της ενδοχώρας, μετά από δυο και πλέον χρόνια υλοποίησης συνεχίζει να υπολείπεται κατά πολύ ως προς την τοποθέτηση του προβλεπόμενου προσωπικού. Οι περαιτέρω, δε, ανάγκες, που εκ των πραγμάτων δημιουργούνται από την προβλεπόμενη σύσταση και νέων, πλην, κλειστών κέντρων κράτησης προσφύγων και αιτούντων άσυλο, όπως αυτά προβλέπονται από το προτεινόμενο νομοσχέδιο (άρθρο 116 και 19), δεν φαίνεται ότι είναι ευλόγως δυνατό να καλυφθούν, καθόσον

έχει παρατηρηθεί ότι αρκετά συχνά οι προσλαμβανόμενοι παραιτούνται λόγω της έντασης και της πίεσης του έργου που καλούνται να εκπληρώσουν.

Ειδικότερα, επισημαίνουμε τα ακόλουθα ως προς το προτεινόμενο νομοσχέδιο:

- 1) Αν και το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών τίθεται ως βασική αρχή για την αντιμετώπισή τους στο σύνολο των προβλεπόμενων διαδικασιών του Νομοσχεδίου, δεν τίθενται μέτρα αλλαγής του θεσμικού πλαισίου για την εξάλειψη του καθεστώτος της κράτησης ανηλίκων (αναφερόμενο με τον ευφημισμό «προστατευτική φύλαξη»)¹, το οποίο επ ουδενί δεν δύναται να θεωρηθεί πως συνάδει με το ως άνω συμφέρον. Επισημαίνεται πως κατά το τρέχον έτος, η χώρα μας έχει ήδη καταδικαστεί επανειλημμένα, από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου², και σε αντίθεση με τα άμεσα μέτρα που ζήτησε από την Ελλάδα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης.³ Σοβαρά προβλήματα δημιουργούνται στην άσκηση των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων στη διαδικασία ασύλου λόγω πραγματικής έλλειψης επιτρόπων για την αποτελεσματική εκπροσώπησή τους.⁴

Παράλληλα, τα ασυνόδευτοι παιδιά δεν εξαιρούνται από την ταχύρρυθμη διαδικασία διεθνούς προστασίας, ενώ θα έπρεπε να εξαιρούνται λόγω της ευαλωτότητάς τους ως ανήλικοι και να εξετάζονται πάντα με την κανονική διαδικασία, ενώ πρέπει να εξασφαλίζεται σε όλους τους ανηλίκους, ανεξαρτήτως καθεστώτος παραμονής στη χώρα, να εξασφαλίζεται η κατάλληλη πρόσβαση στην εκπαίδευση, όπως επιτάσσει η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

- 2) Κατά πρωτοφανή τρόπο εισάγεται ρύθμιση στο άρθρο 77 παράγραφος 1, η οποία προβλέπει ότι σε περιπτώσεις μαζικών αφίξεων και ταυτόχρονα κατάθεσης μαζικού αριθμού αιτήσεων διεθνούς προστασίας θα διεξάγονται

¹ https://www.efsyn.gr/ellada/dikaiomata/215612_deyteri-proeidopoiisi-apo-edda

² ενδεικτικά *H.A. και άλλοι κατά Ελλάδα*, προσφυγή υπ' αριθμ. 19951/16, 28.02.2019

³ European Committee of Social Rights, Decision on admissibility and on immediate measures, International Commission of Jurists (ICJ) and European Council for Refugees and Exiles (ECRE) v. Greece, Complaint No. 173/2018, 23.05.2019.

⁴ Λόγω της αδυναμίας του Κράτους να ανταποκριθεί αφενός στον άμεσο διορισμό επιτρόπου, όπως προβλέπεται στο Γενικό Σχόλιο 6 της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού βλ. <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4d0227ed2> και την Πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με ημερομηνία τελικού κειμένου την 13.7.2016 στις Βρυξέλλες και τίτλο : ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για τη θέσπιση κοινής διαδικασίας διεθνούς προστασίας στην Ένωση και την κατάργηση της οδηγίας 2013/32/ΕΕ, βλ. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2c404d27-4a96-11e6-9c64-01aa75ed71a1.0011.02/DOC_1&format=PDF, σελ. 58-59, άρθρο 22 ειδικές εγγυήσεις για τους ασυνόδευτους ανηλίκους και συγκεκριμένα ο ορισμός επιτρόπου στον ασυνόδευτο ανήλικο εντός 5 εργάσιμων ημερών. Περαιτέρω πρόβλεψη για μη διενέργεια οποιασδήποτε διαδικαστικής διαδικασίας που αφορά τον ασυνόδευτο ανήλικο αν δεν έχει οριστεί επίτροπος.

οι προσωπικές συνεντεύξεις στον πρώτο βαθμό από στελέχη της αστυνομίας και των ενόπλων δυνάμεων. Θεωρούμε άκρως αρνητική την ανάθεση αρμοδιοτήτων σχετικών με τη διεθνή προστασία που αποτελεί κατεξοχήν ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε προσωπικό της αστυνομίας και του στρατού που έχουν εντελώς άλλο αντικείμενο δράσης, καθώς είναι εξαιρετικά πιθανό να δημιουργηθούν σοβαρά προβλήματα αναφορικά με το δίκαιο και αποτελεσματικό σύστημα ασύλου που επιβάλλεται να έχει η Ελλάδα με βάση το εν γένει ενωσιακό δίκαιο. Άλλωστε, ανάλογα προβλήματα κατά το παρελθόν έχουν οδηγήσει στη καταδίκη της χώρας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων με την απόφαση *MSS κατά Βελγίου και Ελλάδας* το 2011. Γι' αυτό πιστεύουμε ότι πρέπει να εξαιρεθεί η δυνατότητα συμμετοχής προσωπικού της αστυνομίας και των ενόπλων δυνάμεων στη διαδικασία διεθνούς προστασίας, και, αντ' αυτού, να ενισχυθούν το συντομότερο δυνατό με επαρκές, μόνιμο και εκπαιδευμένο προσωπικό οι υπηρεσίες ασύλου, υποδοχής και φιλοξενίας.

- 3) Η κράτηση των αιτούντων διεθνή προστασία επεκτείνεται και γίνεται κανόνας, σε αντίθεση με το κοινοτικό δίκαιο που προβλέπει τέτοια κράτηση σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Παράλληλα, φαίνεται ότι τα όρια κράτησης για τους αιτούντες μπορούν να φτάσουν στους 18 μήνες με δυνατότητα παράτασης για άλλους 18 μήνες, ενώ καταργείται η αυτόματη τακτική επανεξέταση της νομιμότητας της κράτησης από δικαστικό όργανο, όπως ισχύει σήμερα και υιοθετήθηκε μετά την καταδίκη της Ελλάδας από το ΕΔΔΑ. Οι προβλέψεις αυτές, αν εφαρμοστούν όπως προβλέπεται, θα οδηγήσουν στη μαζική κράτηση αιτούντων διεθνή προστασία. Επίσης, η υποχρέωση επιβολής/έγκρισης μέτρου κράτησης από δικαστήριο συνιστά υποχρέωση που ευθέως απορρέει από τη συνταγματικά κατοχυρωμένη υποχρέωση σεβασμού και προστασίας της αξίας του ανθρώπου ενώ, παράλληλα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι πληρεί την απαίτηση της ελάχιστης περιόδου, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, της αναγκαιότητας και του ευλόγου που πρέπει να διέπουν τα μέτρα περιορισμού της ελευθερίας⁵. Επιπλέον καταργείται η εισήγηση της Υπηρεσίας Ασύλου για τη συνέχιση του μέτρου κράτησης του αιτούντα διεθνή προστασία και προβλέπεται ότι η απόφαση κράτησης λαμβάνεται «κατόπιν ενημέρωσης του Προϊσταμένου της Αρμόδιας Αρχής Παραλαβής». Αξίζει να σημειωθεί δε ότι για ακόμη μια φορά, δεν καταργείται η δυνατότητα κράτησης ασυνόδευτων παιδιών και παιδιών που συνοδεύονται από μέλη της οικογένειάς τους, παρά το γεγονός ότι η κράτησή τους στο πλαίσιο της νομοθεσίας του ασύλου και της

⁵ Βλ. ΕΔΔΑ *Suso Musa v. Malta*, Application no. 42337/12, Council of Europe: European Court of Human Rights, 23 July 2013, <https://www.refworld.org/cases,ECHR,52025a8f4.html>

μετανάστευσης δεν μπορεί ποτέ να είναι προς εξυπηρέτηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Τέλος με διάταξη με τα άρθρα 116 (8) και 113 προβλέπεται η δυνατότητα η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης να ιδρύει «κλειστές Δομές Προσωρινής Υποδοχής πολιτών τρίτων χωρών ή ανιθαγενών, οι οποίοι έχουν αιτηθεί διεθνή προστασία και σε βάρος των οποίων εκδίδεται απόφαση κράτησης» και οι οποίες «οργανώνονται κατά το πρότυπο των Προαναχωρησιακών Κέντρων Κράτησης», δηλαδή νέα κέντρα κράτησης. Η δε αναφορά του σχεδίου νόμου (άρθρ. 46, παρ. 7) σε παροχή δωρεάν νομικής βοήθειας κατά τα προβλεπόμενα στο ν. 3226/2004 δεν διασφαλίζει την πρόσβαση των κρατούμενων σε αποτελεσματικό ένδικο μέσο κατά τις κράτησής τους.

- 4) Τα διαδικαστικά εμπόδια για την άσκηση της προσφυγής με την υποχρέωση του αιτούντος να είναι παρών στη συζήτηση της προσφυγής του, την υποχρέωσή του να κάνει αίτημα για να λάβει την πλήρη απόφαση απόρριψης του αιτήματός του στον πρώτο βαθμό και την επιπλέον υποχρέωση να υποβάλει προκαταρκτικό αίτημα εξέτασης της προσφυγής του στις περιπτώσεις που η αίτηση διεθνούς προστασίας του έχει κριθεί अपαράδεκτη, η υποχρέωσή του να παραθέτει αιτιολογία στο έγγραφο της προσφυγής του, χωρίς να του εξασφαλίζεται στην πράξη η δωρεάν νομική βοήθεια που προβλέπει το κοινοτικό δίκαιο, κατά συνδυασμό τους, παραβιάζουν το δικαίωμα των αιτούντων διεθνή προστασία για πραγματική και αποτελεσματική προσφυγή. Υπενθυμίζουμε ότι οι αιτούντες διεθνή προστασία πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν «πραγματική προσφυγή [που] να εξασφαλίζει πλήρη και από την αρχή εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, ιδίως, κατά περίπτωση, εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας», η οποία εδράζεται απευθείας στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, η άσκηση της οποίας, δεν θα πρέπει να καθίσταται «πρακτικώς αδύνατη ή εξαιρετικώς δυσχερής» εξαιτίας δικονομικών λεπτομερειών, κατ' εφαρμογή της αρχής της αποτελεσματικότητας. Επίσης, είναι απαραίτητο να προσδιοριστούν με μεγαλύτερη σαφήνεια οι περιπτώσεις στις οποίες μια αίτηση δύναται να θεωρείται προδήλως αβάσιμη, ιδίως ενόψει των σοβαρότατων συνεπειών μιας τέτοιας απόφασης (π.χ. μη ανασταλτικό αποτέλεσμα της προσφυγής). Για παράδειγμα, με ποια κριτήρια δύναται να θεωρηθεί ότι «(ε) είναι πιθανόν ότι ο αιτών έχει καταστρέψει ή πετάξει κακόπιστα έγγραφο ταυτότητας ή ταξιδιωτικό έγγραφο που θα βοηθούσε στον προσδιορισμό τους ταυτότητας ή τους ιθαγένειάς του», ή ότι «(στ) ο αιτών έχει υποβάλει την αίτηση μόνο για να καθυστερήσει ή να εμποδίσει την εκτέλεση προγενέστερης ή επικείμενης απόφασης απέλασης ή με άλλο τρόπο απομάκρυνσής του». (παρ. 6).

- 5) Οι δευτεροβάθμιες Επιτροπές Προσφυγών καθίστανται ουσιαστικά δικαστικό όργανο με την αποκλειστική συμμετοχή τριών δικαστών, ενώ πρόκειται για διοικητικό όργανο. Παράλληλα, επισημαίνεται ότι η προτεινόμενη μονομελής σύνθεση διοικητικού οργάνου με δικαστή θα ήταν ευκατὰ για υποθέσεις που εκτιμάται ότι θα απορριφθούν για διαδικαστικές λόγους (π.χ. εκπρόθεσμες προσφυγές, μεταγενέστερα αιτήματα χωρίς νέους ή ουσιώδεις ισχυρισμούς). Ωστόσο, η πρόβλεψη αυτή φαίνεται ότι προσκρούει σε αντίθετη νομολογία του Συμβούλιου της Επικράτειας⁶ και τυχόν εφαρμογή της θα οδηγήσει σε καθυστερήσεις αντί σε επιτάχυνση των διαδικασιών λόγω δικαστικών προσφυγών με ανασταλτικά των αποφάσεων αιτήματα με βάση τη νομολογία του ΣτΕ.
- 6) Καθιερώνονται πολύ σύντομες προθεσμίες διαδικασίες προτεραιότητας των αιτήσεων διεθνούς προστασίας που, αφενός, περιορίζουν τα δικαιώματα των αιτούντων (π.χ. στην προετοιμασία και στην παράσταση με δικηγόρο ή σύμβουλο) και, αφετέρου, κρίνεται ότι οι σχετικές διοικητικές υπηρεσίες δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν σε αυτές χωρίς την έγκαιρη και γενναία ενίσχυσή τους.
- 7) Οι αιτούντες διεθνή προστασία έχουν δικαίωμα στην εργασία 6 μήνες αφού καταγραφούν στη διαδικασία διεθνούς προστασίας αντί αμέσως, με τον ισχύοντα νόμο. Η ρύθμιση αυτή στερεί ένα βασικό κοινωνικό δικαίωμα τη στιγμή που οι υλικές συνθήκες υποδοχής υπολείπονται σαφώς της αξιοπρεπούς διαβίωσης των αιτούντων. Η μη νόμιμη απασχόληση υπηκόων τρίτων χωρών μπορεί να οδηγήσει σε συνθήκες εργασίας που προσιδιάζουν σε καταναγκαστική εργασία, όπως κατέδειξε η απόφαση του ΕΔΔΑ Chowdury και λοιποί κατά Ελλάδα. Ο έλεγχος και η αποτροπή της αδήλωτης εργασίας γίνεται καλύτερος με τη δυνατότητα νόμιμης πρόσβασης στην αγορά εργασίας και δήλωσης (καταχώρησης) της απασχόλησης.
- 8) Τα ευάλωτα άτομα εξαιρούνται από ταχείες διαδικασίες στα σύνορα μόνο όταν δεν είναι δυνατή η παροχή υποστήριξης στο πλαίσιο αυτών των διαδικασιών. Επιπλέον, οι κατηγορίες των ευάλωτων ανθρώπων είναι λιγότερες από τον ισχύοντα νόμο και σε αυτές δεν περιλαμβάνονται οι λεσβίες, οι ομοφυλόφιλοι, οι τρανς, οι αμφισεξουαλικοί, οι queer και οι intersex (ΛΟΑΤΚΙ) οι οποίοι θα πρέπει εντοπίζονται και να αναγνωρίζονται από τις υπηρεσίες υποδοχής και ασύλου, οι λεχόνες οι αποκλειστικά θηλάζουσες επί έξι μήνες, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας και τις συστάσεις της Unicef. Περαιτέρω, δεν υπάρχει ορισμός των διαδικαστικών εγγυήσεων, κάτι που πρέπει να συμβεί για την ασφάλεια του

⁶ ΣτΕ 2980/2010, σκέψη 5.

δικαίου και τη σαφήνεια που απαιτείται ώστε να μπορέσουν να εφαρμόσουν τη διάταξη οι σχετικές κρατικές υπηρεσίες που εμπλέκονται. Τέλος, δεν προβλέπεται ποιός και με ποιά κριτήρια θα αποφασίζει εάν θα εξαιρούνται ή όχι από την ταχεία διαδικασία των νησιών οι ευάλωτοι αιτούντες.

Περαιτέρω, ειδικότερα στο άρθρο 39 του νομοσχεδίου η εσφαλμένη μετάφραση του όρου «mental disorders» της Οδηγίας ως «πνευματική διαταραχή» δεν συμβαδίζει με τις εξελίξεις στο πεδίο της σύγχρονης ψυχιατρικής. Αντ' αυτού προτείνεται η χρήση του όρου «ψυχικές διαταραχές». Επίσης, υπάρχει ανάγκη ρητής αναφοράς και συμπερίληψης της διαταραχής μετατραυματικού στρες (PTSD: Post Traumatic Stress Disorder) στην ομάδα των ευάλωτοτήτων με στόχο τη διασφάλιση της ψυχικής ακεραιότητας των αιτούντων άσυλο που εμφανίζουν την εν λόγω διαταραχή. Έρευνες στο συγκεκριμένο πεδίο δείχνουν πως υπάρχει σύνδεση ανάμεσα στο τραύμα πριν τη μετανάστευση και την ψυχική υγεία κατά την μετεγκατάσταση. Οι πρόσφυγες, φαίνεται να βιώνουν μεγαλύτερα επίπεδα ψυχολογικού και κοινωνικού στρες, τα οποία συμβάλουν στη συχνότερη εμφάνιση των διαταραχών μετατραυματικού στρες, κατάθλιψης, και άγχους. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των προσφύγων που βιώνουν PTSD κυμαίνεται μεταξύ 30% - 80%, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο από αυτό του γενικού πληθυσμού, το οποίο ανέρχεται μόλις στο 8% (Suhaiban, Grasser & Javanbakht, 2019). Τα άτομα που εμφανίζουν συμπτώματα PTSD εκφράζουν τη δυσκολία τους να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στη διαδικασία της ιατρικής αξιολόγησης, πολλώ δε μάλλον στη διαδικασία συνέντευξης ασύλου, καθώς οι λεπτομέρειες, οι οποίες είναι απαραίτητες να αναφερθούν, είναι πιθανόν να σχετίζονται με τις τραυματικές τους εμπειρίες. Η αδυναμία συγκέντρωσης, ως σύμπτωμα της διαταραχής, επιβαρύνει τη μνήμη και έτσι, είναι αδύνατον να καταθέσουν τα γεγονότα, όπως συνέβησαν. Η συγκεκριμένη παρατήρηση έχει αποτυπωθεί και σε πρόσφατες μελέτες, που έχουν δείξει ότι η ύπαρξη ψυχικών διαταραχών, συμπεριλαμβανομένης της PTSD, μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στις μαρτυρίες των αιτούντων άσυλο και την ικανότητά τους να αναπτύσσουν «αξιόπιστα» νομικά/ιατρικά στοιχεία. Συγκεκριμένα, σε έρευνα των Graham, Herhily και Brewin το 2014, αξιολογήθηκε η ακρίβεια της αυτοβιογραφικής μνήμης σε ασθενείς με PTSD, που ήταν σε διαδικασία αίτησης ασύλου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι ασθενείς με PTSD και κατάθλιψη παρουσίαζαν μειωμένης ακρίβειας αυτοβιογραφική μνήμη και ως εκ τούτου ήταν δυσκολότερο να αναγνωριστούν ως πρόσφυγες, δεδομένου ότι από νομικής πλευράς αυτού του είδους το έλλειμα συνδέεται με μειωμένη εγκυρότητα.

- 9) Παρατηρείται ότι στους ορισμούς των μελών της οικογένειας του αιτούντος διεθνή προστασία εξαιρούνται τα μέλη που προστίθενται στην οικογένεια μετά τη φυγή του αιτούντος από τη χώρα καταγωγής του. Σημειώνεται ότι σε υπόθεση κατά του Ηνωμένου Βασιλείου, του έτους 2012, το ΕΔΔΑ δεν δικαιολόγησε τη διαφορετική μεταχείριση των συζύγων προ και μετά την αναχώρηση από τη χώρα καταγωγής⁷. Η διαφοροποίηση μεταξύ συζύγων που τέλεσαν γάμο στη χώρα καταγωγής και αυτών που τέλεσαν γάμο μετά τη φυγή από αυτήν μπορεί, επομένως, να συνιστά διάκριση. Για το λόγο αυτό, τα μέλη της οικογένειας που προστέθηκαν σε αυτή μετά τη φυγή του προσφεύγοντος από τη χώρα καταγωγής του πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στον ορισμό του νόμου για τα μέλη της οικογένειας, σύμφωνα με την αρχή της οικογενειακής ενότητας του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.
- 10) Ως προς τη μείωση της διάρκειας της άδειας διαμονής του καθεστώτος της επικουρικής προστασίας από τρία χρόνια σε ένα χρόνο, δεν είναι ξεκάθαρο με ποιό κριτήριο γίνεται έτσι ώστε να δικαιολογείται διαφορετική διάρκεια από το καθεστώς του πρόσφυγα που συνεπάγεται άδεια διαμονής τριών ετών. Η διαφοροποίηση αυτή είναι πιθανό να οδηγήσει σε αύξηση των προσφυγών από τους δικαιούχους επικουρικής προστασίας κατά της πρωτοβάθμιας απόφασης, προκειμένου να αναγνωριστούν ως πρόσφυγες, κι ως εκ τούτου να τους χορηγηθεί άδεια διαμονής μεγαλύτερης διάρκειας. Γι' αυτό προτείνουμε την παραμονή των ισχυουσών διατάξεων που προβλέπουν ίση διάρκεια άδειας διαμονής στα τρία χρόνια τόσο για το προσφυγικό καθεστώς όσο και για το καθεστώς επικουρικής προστασίας.
- 11) Σημειώνουμε ότι η σχέση μεταξύ μη συμμόρφωσης στο πλαίσιο των διαδικασιών πρώτης υποδοχής και ταυτοποίησης ή στο πλαίσιο της υποδοχής (το οποίο ρυθμίζεται στην Οδηγία για τις Συνθήκες Υποδοχής), όπως μια άρνηση μεταφοράς με την εφαρμογή ταχύρρυθμων διαδικασιών, δεν είναι σύμφωνη με το άρθρο 31, παρ. 8 της Οδηγίας για τις Διαδικασίες Ασύλου, το οποίο καθορίζει τις κατηγορίες των αιτήσεων που εξετάζονται με ταχύρρυθμες διαδικασίες. Μια τέτοια άρνηση απέναντι σε μια απόφαση μεταφοράς δεν μπορεί να οδηγεί σε συναγωγή πρόθεσης για καθυστέρηση ή παρεμπόδιση της διαδικασίας διεθνούς προστασίας. Για το λόγο αυτό προτείνουμε τη διαγραφή της ως άνω προτεινόμενης διάταξης καθότι δεν είναι συμβατή με το άρθρο 31, παρ. 8 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ.
- 12) Παρατηρείται εκτεταμένη αύξηση των κατηγοριών υποθέσεων αιτούντων διεθνή προστασία που είτε υπάγονται σε κατά προτεραιότητα είτε σε

⁷ Hode and Abdi v. The United Kingdom, (Application no. 22341/09, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114244>)

ταχύρρυθμη εξέταση, συγκεκριμένα δύο κατηγορίες υποθέσεων κατ' «απόλυτη προτεραιότητα», οκτώ κατηγορίες υποθέσεων «κατά προτεραιότητα» και δέκα τρεις κατηγορίες υποθέσεων που υπάγονται στην ταχύρρυθμη διαδικασία. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η ταχύρρυθμη διαδικασία δεν πρέπει να χρησιμοποιείται ως μέτρο που τιμωρεί τον αιτούντα επειδή δεν συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις του, αλλά μόνο ως ένα διαδικαστικό εργαλείο που εξασφαλίζει την ορθή εξέταση των αιτημάτων διεθνούς προστασίας αυτών που την έχουν ανάγκη, αλλά και την έκδοση γρήγορων αρνητικών αποφάσεων για αυτούς που δεν τη χρειάζονται. Απαιτείται ριζική αναθεώρηση των ως άνω είκοσι τριών κατηγοριών ώστε να εξασφαλίζεται το δίκαιο και το αποτελεσματικό της εξέτασης των βάσιμων αιτήσεων διεθνούς προστασίας, οι οποίες κινδυνεύουν να υποβαθμίζονται με τις τόσο εκτεταμένες διαδικασίες επιτάχυνσης της εξέτασης.

- 13) Η μη εξατομικευμένη εξέταση μιας αίτησης διεθνούς προστασίας σε περίπτωση εφαρμογής της έννοιας της «ασφαλούς τρίτης χώρας» (άρθρα 86 παρ. 2 σε συνδυασμό με το άρθρο 77) δεν συνάδει με την Οδηγία 2013/32 (βλ. άρθρο 38 παρ. 2 (γ)). Συνεπώς οι αιτούντες, για τους οποίους εφαρμόζεται η έννοια της «ασφαλούς τρίτης χώρας πρέπει να έχουν δικαίωμα προσωπικής συνέντευξης που να μπορεί να οδηγήσει σε θετική απόφαση με βάση την εξατομικευμένη εξέταση του αιτήματος διεθνούς προστασίας τους.

Τέλος, ως προς το απόθεμα προσφυγών που έχουν κατατεθεί πριν τη λειτουργία των Ανεξάρτητων Επιτροπών Προσφυγών προβλέπεται η δυνατότητα του Διευθυντή της Αρχής Προσφυγών να απορρίπτει με πράξη του όσες προσφυγές ασκήθηκαν πριν τις 20/7/2016 και τον προσδιορισμό μόνο όσων επιβεβαιώσουν εντός εξαμήνου από την ισχύ του νόμου ότι επιθυμούν να εξεταστεί η προσφυγή τους. Η απόρριψη προσφυγών με πράξη του ως άνω Διευθυντή αντίκειται ευθέως στο δικαίωμα των αιτούντων για πραγματική και αποτελεσματική προσφυγή, κατά το κοινοτικό δίκαιο καθώς ο Διευθυντής δεν έχει εκ του ρόλου του από το νόμο, τα εχέγγυα προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας καθώς τα προσόντα εξέτασης εξ' ύπαρξης όλων των νομικών και πραγματικών ζητημάτων της κάθε υπόθεσης. Αναφορικά με την επιβεβαίωση εκ νέου της επιθυμίας συνέχισης της προσφυγής των αιτούντων, προστίθεται ένα αχρείαστο διαδικαστικό εμπόδιο στους αιτούντες για ένα πρόβλημα που δημιουργήθηκε εξολοκλήρου από την αδράνεια των κυβερνήσεων και των κρατικών υπηρεσιών. Γι' αυτά θεωρούμε ότι πρέπει να καταργηθεί εντελώς το άρθρο 113 του νομοσχεδίου και να εφαρμοστεί το ισχύον δίκαιο που

προβλέπει τη δημιουργία ειδικών επιτροπών με τα ως άνω εχέγγυα και προσόντα για την εκκαθάριση του προαναφερόμενου αποθέματος προσφύγων που ανέρχεται περίπου σε 3.000 υποθέσεις.

Για όλους τους ως άνω λόγους, θεωρούμε ότι πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη σας οι ως άνω παρατηρήσεις και προτάσεις στην κατεύθυνση της βελτίωσης του νομοσχεδίου προκειμένου για την διασφάλιση των δικαιωμάτων των προσφύγων και αιτούντων διεθνή προστασία που θα ανταποκρίνονται στις αρχές που οφείλουν να διέπουν ένα πραγματικό Κράτος Δικαίου.

Αξιότιμοι και Αξιότιμες κύριοι και κυρίες Βουλευτές, εναλλακτικές του προτεινόμενου Νομοσχεδίου λύσεις για την εξομάλυνση της διαχείρισης του Προσφυγικού Ζητήματος υπάρχουν. Ευελπιστούμε πως αυτή την κρίσιμη, για το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στιγμή, θα αναδειχθεί και η απαιτούμενη πολιτική βούληση, ούτως ώστε να τους δοθεί η ευκαιρία να ευδοκιμήσουν.

Με εκτίμηση,

1. ActionAid Greece
2. Arbeiter Samariter Bund (ASB)
3. Γιατροί του Κόσμου
4. Δανικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
5. Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού
6. Διοτίμα – Κέντρο Γυναικείων Μελετών
7. Defence for Children International
8. Έλιξ
9. Ελληνικό Φόρουμ Προσφύγων
10. Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
11. HIAS Greece
12. International Rescue Committee Hellas
13. Praxis
14. Solidarity Now